

AVES

Il deo

Onychorhynchus

Ordo Falconiformes

- Obuhvata oko 300 vrsta, rasprostranjene su po celom svetu.
- Telo im je prilagođeno za hvatanje i ubijanje plena, neke se hrane leševima (dnevne grabljivice).
- Noge su snažne sa jakim kandžama.
- Nadkljuvlje je kukasto i prekriva potkljuvlje
- Kljun prilagođen za raskidanje plena. U osnovi se nalazi voskovica.
- Oči su dobro razvijene, i usmerene napred.
- Voljka je dobro razvijena.

Subordo Cathartae

- Obuhvata **lešinare**, grupisane u familiju **Cathartidae**.
- Žive **samo u Americi**.
- Glava i vrat su **goli**.
- Kandže su male i slabo razvijene.
- Hrane se leševima.

Vultur gryphus – andski kondor

Gymnogyps californianus – kalifornijski kondor

Subordo Serpentarii

- Obuhvata samo **familiju Serpentaridae** sa jednom vrstom ***Sagittarius serpentarius* (sekretar)**.
- Živi po savanama i sličnim staništima **u Africi**.
- **Dugačke noge** služe za ubijanje plena (najčešće zmija).
- Uglavnom hoda u potrazi za plenom, uzleti samo kad je ugrožen.

Subordo Falcones

- Imaju dobro razvijen sirinks.
- Mnoge vrste su ugrožene, pa su zaštićene.
- Obuhvata nekoliko familija:

fam. Vulturidae – krupni su, sa velikim kljunom.
Odlikuje ih redukcija perja na glavi i tupe kandže.

Gyps fulvus

Fam. Accipitridae

- Obuhvata jastrebove, kopce, orlove, mišare, bradana...
- Srednje i velike ptice, predatori ili strvinari.
- Vrlo snažne, sa oštrim kandžama i masivnim kljunom
- Snažne noge služe za ubijanje plena, uglavnom ptica i sisara.
- Mogu da lete vrlo brzo (jastrebovi) ili krstare.

Accipiter gentilis – jastreb kokošar

Accipiter nisus -kobac

fam. Accipitridae – jastrebovi i orlovi

Buteo buteo – mišar

Buteo rufinus – riđi mišar

Aquila chrysaetos – suri (carski) orao

Aquila heliaca – orao krstaš

Circus cyaneus – poljska eja

Gypaetus barbatus – bradan

fam. Falconidae - sokolovi

Falco subbuteo – soko lastavičar

- Najbrži let među pticama.
- U ovoj grupi su i najmanji predatori u okviru Falconiformes.
- Monogamni

Falco tinnunculus – vetruška

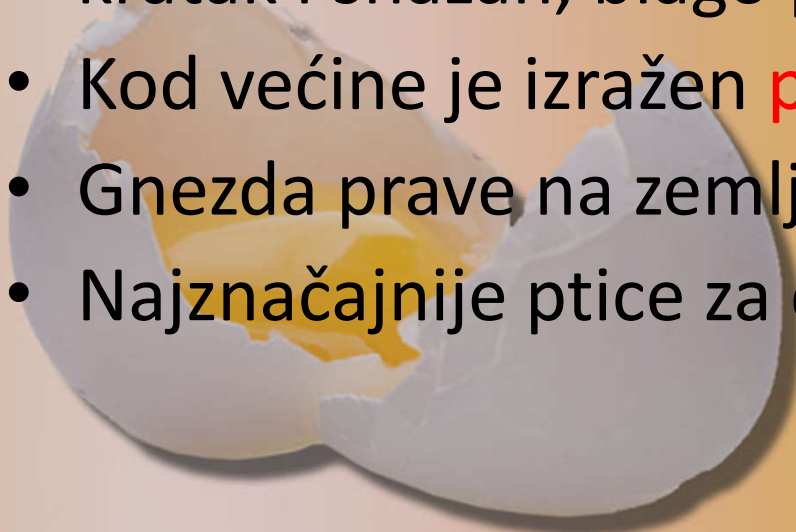

Falco peregrinus – sivi soko

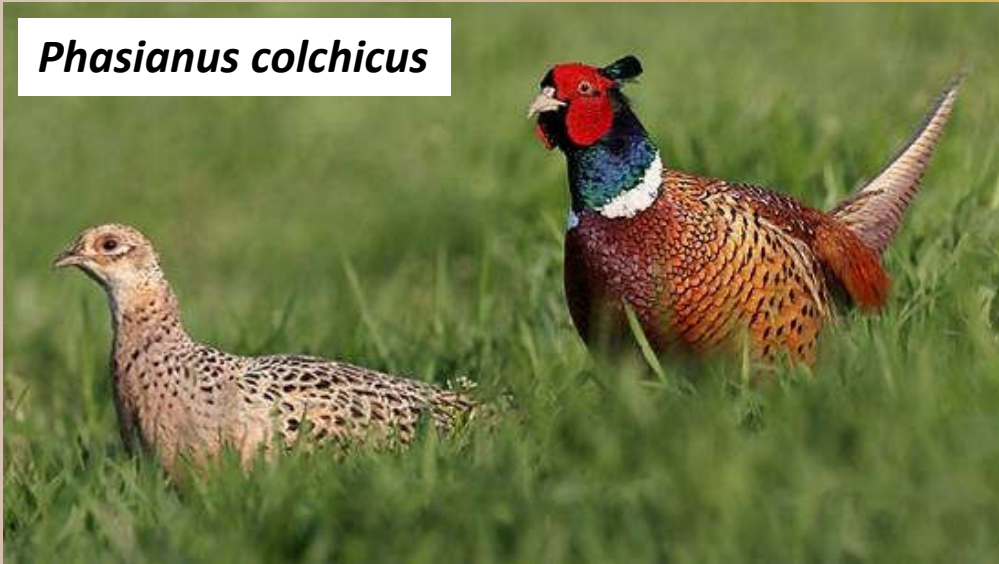
Ordo Galliformes

- Oko 280 vrsta, rasprostranjene širom sveta.
- Telo im je **zdepasto** sa kratkim krililima, nisu sposobne za dugačak let.
- Noge su im snažne, prilagođene za **trčanje i čeprkanje** po zemlji.
- Vrat je srednje dužine sa malom glavom. Kljun je kratak i snažan, blago povijen.
- Kod većine je izražen **polni dimorfizam**.
- Gnezda prave na zemlji u koja polažu veći broj jaja.
- Najznačajnije ptice za čoveka.

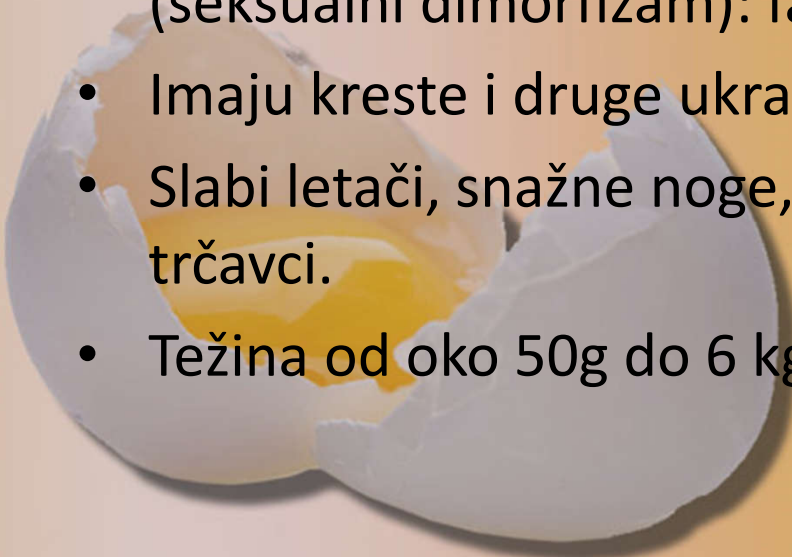

fam. Phasianidae (Gallidae)

Phasianus colchicus

- Ovoj familiji pripadaju ptice čiji su mužjaci vrlo jarko obojeni (seksualni dimorfizam): fazani, kokoši, paun...
- Imaju kreste i druge ukrase na glavi.
- Slabi letači, snažne noge, kratak kljun, gnezde se na tlu, ptići trčavci.
- Težina od oko 50g do 6 kg, mužjaci veći od ženki.

fam. Phasianidae (Gallidae)

Gallus gallus

Pavo cristatus

Perdix perdix – poljska jarebica

fam. Meleagridae

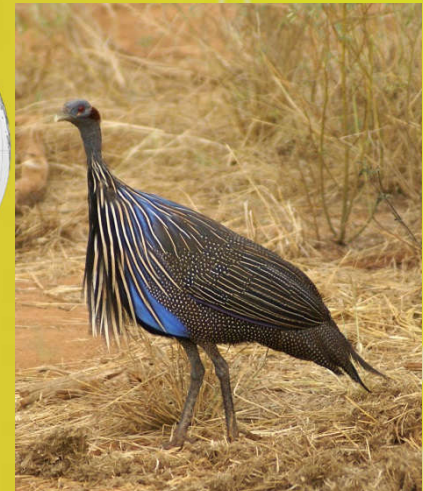
Meleagris gallopavo

fam. Numidae

Numida meleagris

Acryllium vulturinum

fam. Tetraonidae

Tetrao urogallus – veliki tetreb, gluhan

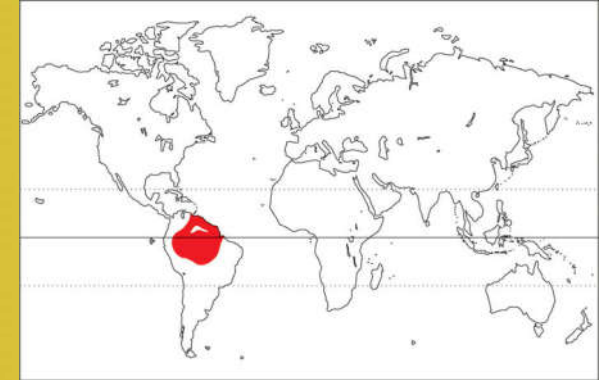
Tetrao tetrix – mali tetreb

Lagopus mutus – snežna koka

fam. **Opisthocomidae** *
o. **Opisthocomiformes**

Opisthocomus hoazin

- Relativno krupne ptice (65 cm dugačka)
- Gnezde se na drveću
- Mladi imaju prste na krilima (atavizam) koji se kasnije gube
- Enigmatska grupa u smislu filogenije

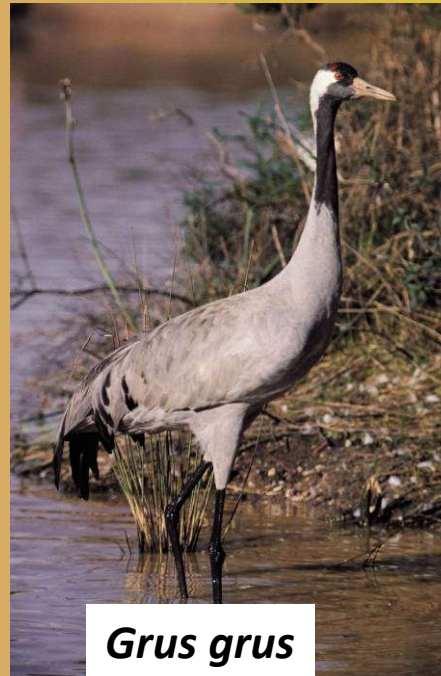

Ordo Gruiformes

- Obuhvata oko 150 vrsta svrstanih u 11 familija.
- Relativno krupne ptice sa izduženim nogama i kljunom.
- Većina je **vezana za vodu**.

Ždralovi- fam. Gruidae, imaju **vitko telo** sa dugim vratom.

Odlikuju se ritualnim plesom za vreme udvaranja. Mužjaci se oglašavaju glasnim krikom.

Grus grus

Grus americana

Grus japonensis

fam. Rallidae – barske koke

- Relativno kratak kljun i kratka zaobljena krila.
- Noge su prilagođene za trčanje ili plivanje.
- Slabi su letači.
- Gnezde se na zemlji među barskim biljkama.

Rallus aquaticus – barski petlovan

Gallinula chloropus – barska koka

fam. Otididae – droplje

- Dugačak i snažan vrat. Noge su izdužene sa po 3 prsta.
- Prilikom udvaranja, naduvavaju gušu i šepure perje.
- Obično se sreću na otvorenim područjima Azije i Afrike.

Otis tarda – velika droplja

Otis tetrax- mala droplja

Ordo Charadriiformes

- Ovde spadaju galebovi, čigre, šljuke, nJORKE itd.
- Žive pored mora reka i jezera, ishrana im je vezana za vodu.

fam. Laridae – galebovi

- noge prilagođene za plivanje (dobri letači).
- Kljun je blago povijen. Imaju sone žlezde.

Larus ridibundus – rečni galeb

Larus melanocephalus – crnoglavi galeb

Larus argentatus – srebrnasti galeb

Čigre- fam. Sternidae

- uska i dugačka krila, zašiljena na krajevima. Rep je duboko rasečen.
- U letu lilče na laste.
- Široko su rasprostranjene (pored mora, neke pored slatkovodnih basena).

Chlidonias niger – crna čigra

Sterna hirundo – obična čigra

fam. Scolopacidae – šljuke

- imaju kratak i debeo vrat sa kratkom glavom.
- Kljun je dugačak i tanak. Noge su izdužene, prilagođene za gacanje po vodi.

Scolopax rusticola – šumska šljuka

Gallinago gallinago – barska šljuka

Njorke- fam. *Alcidae*, telo im je izduženo sa kratkim vratom.
Noge su pomerene unazad, sa po 3 prsta spojeni plovnim kožicama.
Kрила su kratka- slabi letači, ali dobro rone.
Žive na krajnjem severu, pored obala hladnih mora i okeana.

Alca torda – mala njorka

Uria aalge – obična njorka

Fratercula arctica – morski papagaj, tupik, pufin

Ordo Columbiformes

- Obuhvata **golubove i grilce**.
- Imaju kratak vrat i malu glavu sa kratkim kljunom.
- Dobri letači.
- Hrane se zrnavljem (neke plodovima) i imaju dobro **razvijenu voljku**.
- Od divljeg goluba su izvedene mnoge rase gajenih golubova.
- Recentne vrste pripadaju familiji **Columbidae**.

Columba livia – divlji golub (pećinar)

Columba oenas - dupljaš

Columba palumbus - grivaš

Streptopelia turtur - grlica

Streptopelia decaocto - gugutka

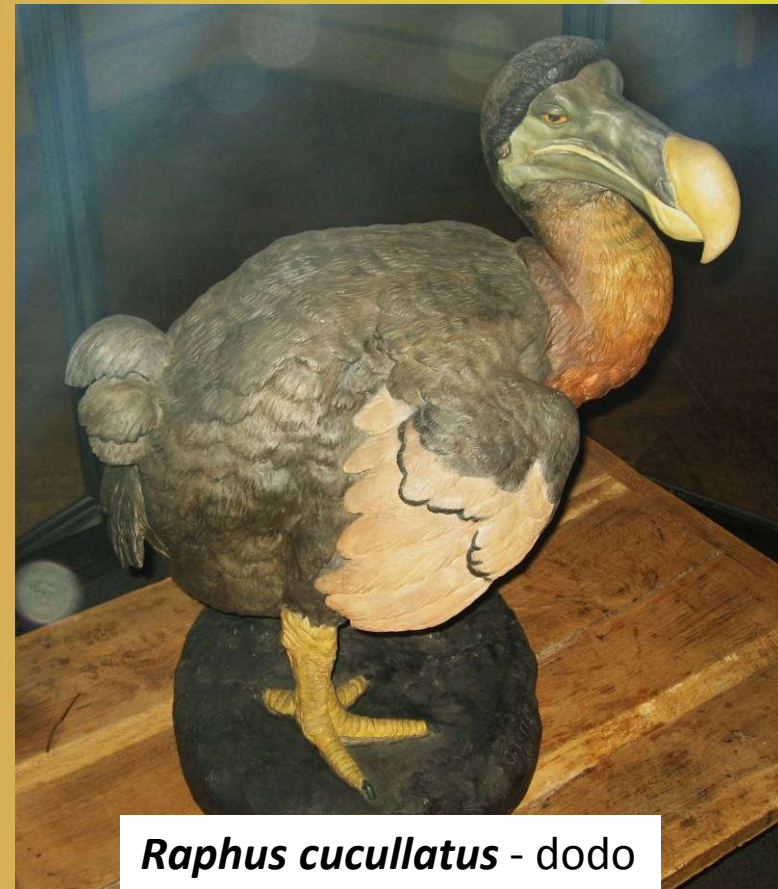

Goura victoria

Ptilinopus magnificus

fam. Raphidae

***Raphus cucullatus* - dodo**

Dodo je ptica koja je živila na Mauricijusu, a istrebljena je krajem 17. veka. Bila je visoka oko 1 m i teška oko 20 kg. Nije letela, pa je zbog toga bila lak plen ljudima i introdukovanim životinjama.

Ordo Psittaciformes

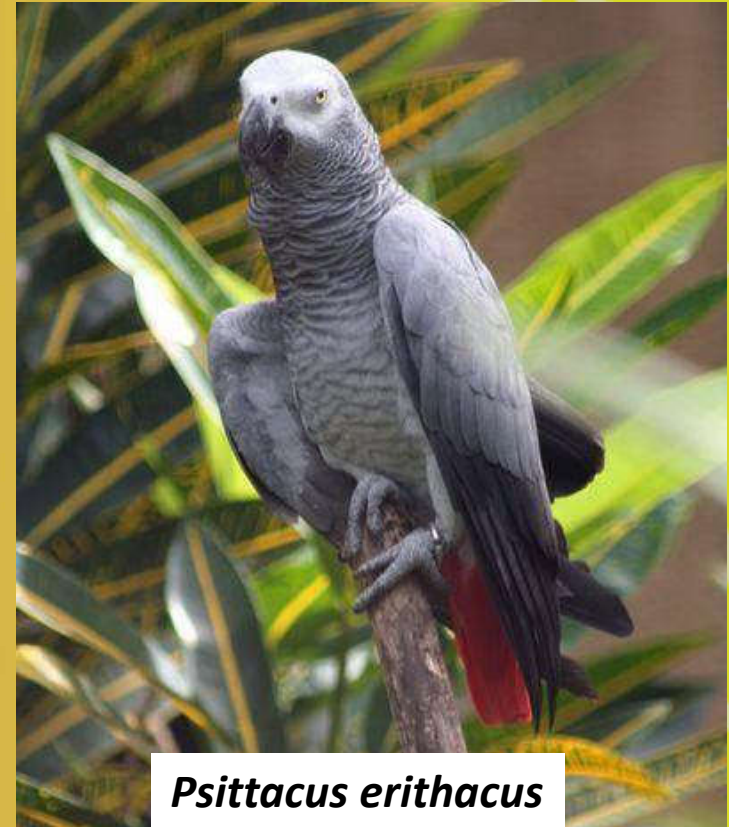
- Papagaji naseljavaju **tropske oblasti**, ali se gaje širom sveta.
- Imaju krupnu glavu sa velikim i **povijenim kljunom**.
- Na nogama su dva prsta okrenuta napred a dva pozadi, pomažu se i kljunom pri penjanju.
- Perje je šareno i jarko obojeno.
- Skoro svi su grupisani u familiju **Psittacidae**.

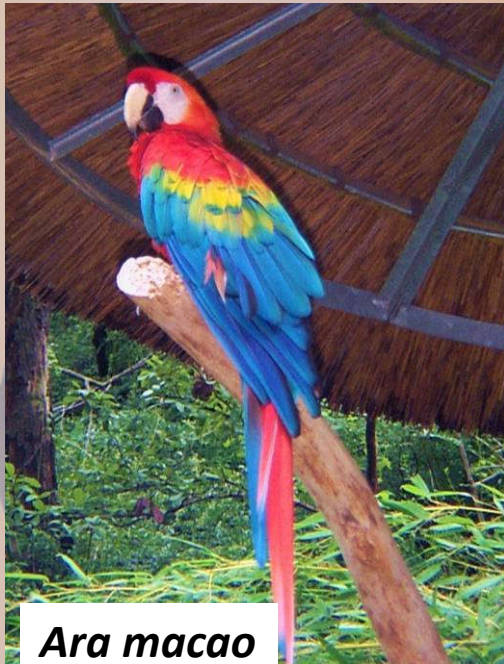
Cacatua galerita

Melopsittacus undulatus

Psittacus erithacus

Ara macao

Nymphicus hollandicus

Ordo Cuculiformes

fam. Cuculidae

- Obuhvata kukavice i turakoe.
- Imaju kratka krila i dugačak rep.
- Dva prsta su okrenuta napred, a dva pozadi.
- Kukavice su široko rasprostranjene, dok turakoi žive samo u podsaharskoj Africi.

Cuculus canorus – evropska kukavica

Clamator glandarius – ćubasta (afrička) kukavica

Geococcyx californianus – ptica trkačica

fam. Musophagidae - turakoi

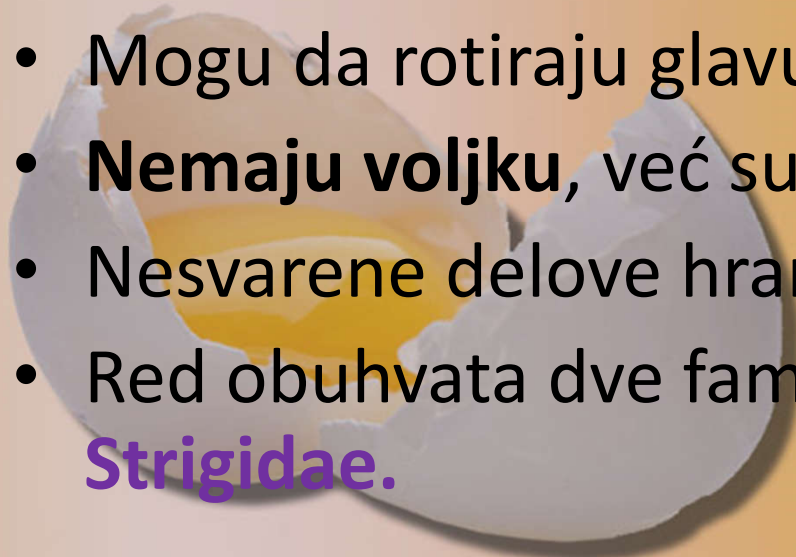
Musophaga violacea

Tauraco erythrolophus

Ordo Strigiformes

- **Noćni lovci.**
- Kljun i noge prilagođeni za hvatanje i ubijanje plena. IV prst se suprotstavlja ostalima.
- Perje je mekano i rastresito. (**nečujan let**)
- Oči su okernute napred.
- Oštar vid i sluh.
- Mogu da rotiraju glavu za **270°**.
- **Nemaju voljku**, već su razvijena slepa creva.
- Nesvarene delove hrane izbacuju u obliku **gvalica**.
- Red obuhvata dve familije: **Tytonidae** – kukuvije i **Strigidae**.

fam. Tytonidae

Tyto alba - kukuvija

fam. Strigidae

Bubo bubo – velika ušara, buljina

Asio otus – mala ušara

Athene noctua - kukumavka

Strix aluco – šumska sova

Otus scops - ćuk

Nyctea scandiaca – snežna sova

Ordo Caprimulgiformes

- Imaju krupnu glavu i kljun sa **dubokim rascepom**. fam. **Caprimulgidae**
- Oko kljuna imaju pera u obliku čekinja koje pomažu pri lovu insekata.
- **Nemaju voljku**. Slepa creva su dobro razvijena.
- Noge su kratke i slabo razvijene.
- Spadaju u dobre letače.
- Aktivne su noću.
- Široko rasprostranjene.

Caprimulgus europaeus
(pomrakuša, leganj)

Ordo Apodiformes

- Obuhvata čiope i kolibrije.
- Najbolje letačice među pticama.
- Imaju dugačka krila i rep.
- Noge su im kratke i slabo razvijene.

Topaza pella

Collocalia sp.

fam. Apodidae

- Čiope delimično liče na laste. (konvergencija)
- Imaju sva 4 prsta okrenuta napred sa kandžama koje služe za kvačenje.
- Kljun im je kratak sa **širokim rascepom**. Hvataju insekte u letu.
- Telo je tamnih boja bez šara.
- Dobro razvijene **pljuvačne žlezde** služe za pravljenje gnezda.

Apus apus

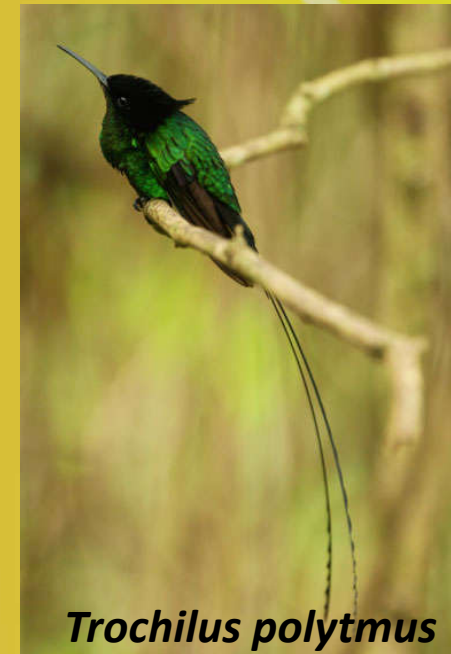
Aerodramus fuciphagus

- Kolibriji su najmanje ptice čiji je areal ograničen na američko područje.
- Perje je šareno i živo obojeno.
- Imaju dugačak i tanak kljun prilagođen za ishranu **nektarom**.

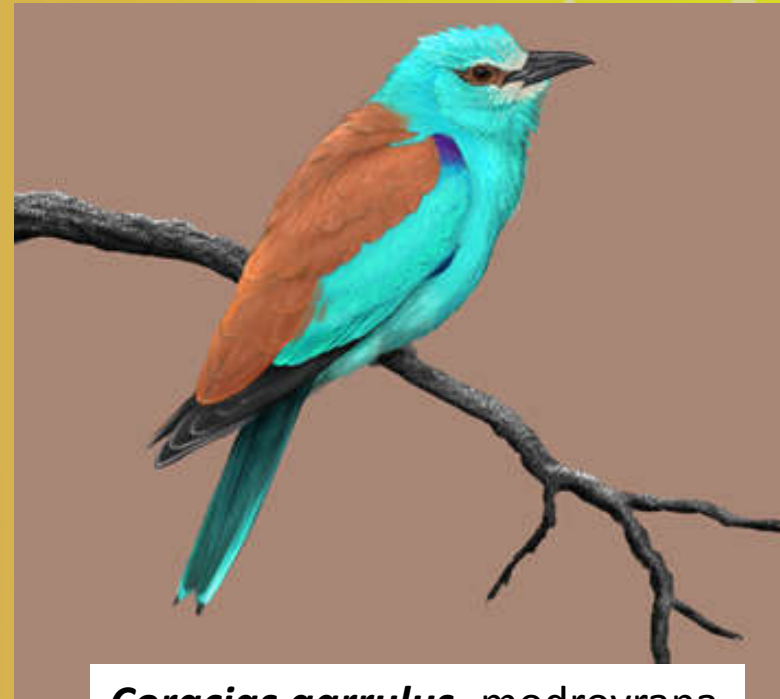

fam. **Trochilidae**

Ordo Coraciiformes

- Ptice različitog oblika i veličine.
- Većina je živo obojena.
- Noge su im kratke, prednji prsti su delimično srasli pri osnovi.
- Gnezde se u dupljama.
- Red obuhvata više familija čiji se predstavnici razlikuju po habitusu i biologiji.

Coracias garrulus- modrovrana

fam. Coraciidae

Merops apiaster - pčelarica
fam. Meropidae

Alcedo atthis - vodomar
fam. Alcedinidae

Upupa epops

fam. Upupidae - pupavci

Buceros bicornis

Bucorvus leadbeateri

fam. Bucerotidae
- kljunorošči

Ordo Piciformes

- **Arborealna** grupa ptica. Noge su im prilagođene za **penjanje i hodanje po drveću**. Imaju dva prsta napred i dva pozadi.
- Rep im služi za podupiranje.
- Imaju jak i veliki kljun.
- Gnezde se u šupljinama drveća.
- Većina su rasprostranjene u tropima (sem Australije), dok se detlići sreću i u umerenim područjima.

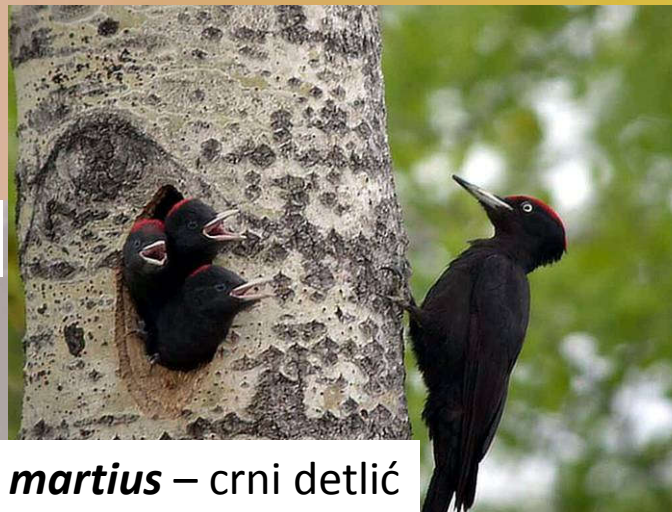
- Red obuhvata više familija. Kod nas žive predstavnici familije **Picidae**.

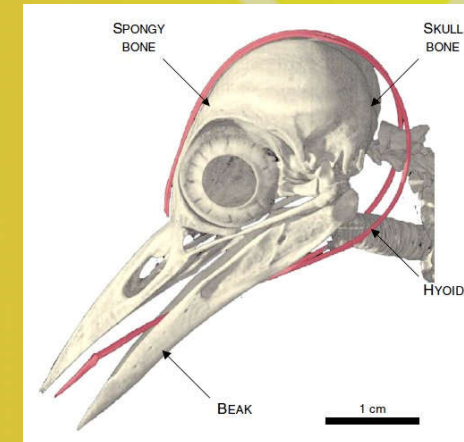
Picus viridis – zeleni detlič

Picus canus – sivi detlič

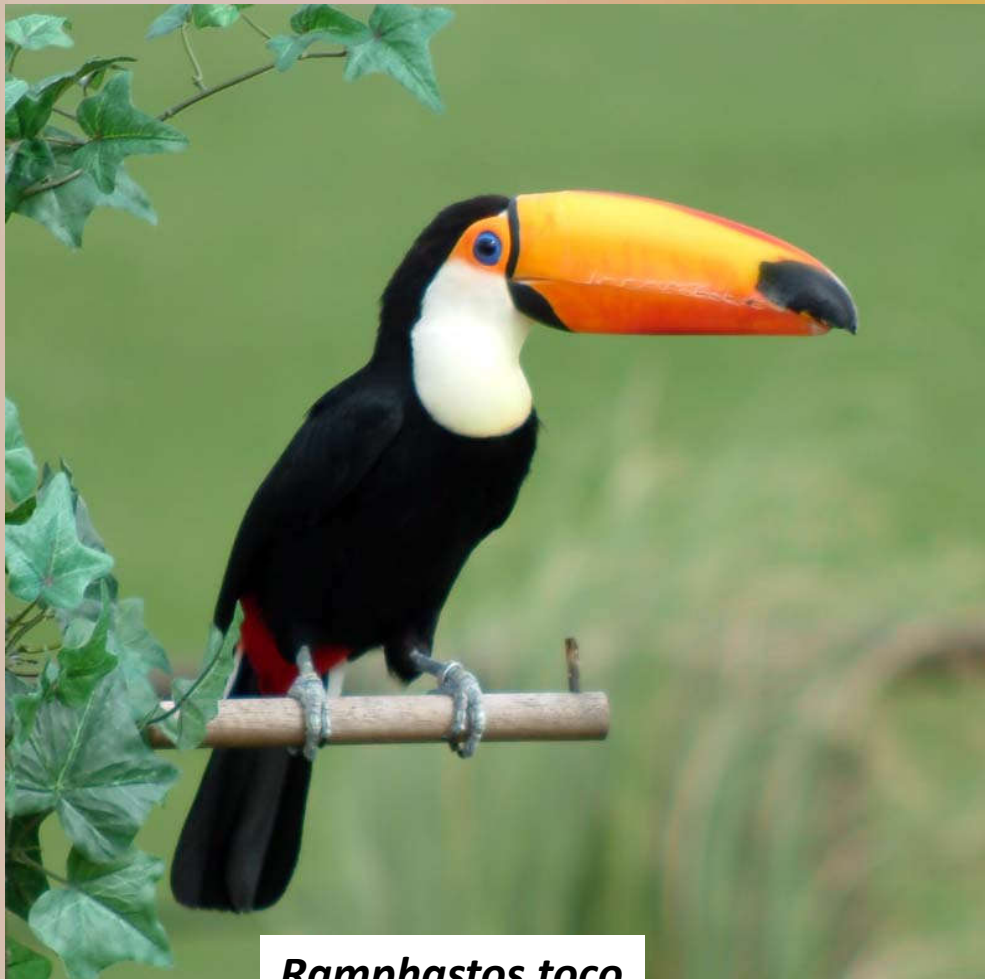

Dryocopus martius – crni detlič

Dendrocopus major – veliki šareni detlič

- Karakteristični i široko poznati su i predstavnici familije **Ramphastidae – tukani**. (Južna Amerika)

Ramphastos toco

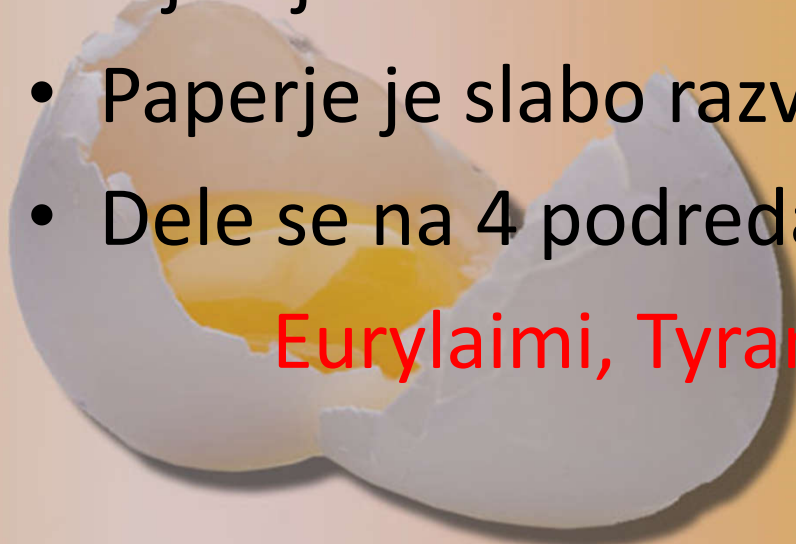

Pteroglossus castanotis

Ordo Passeriformes

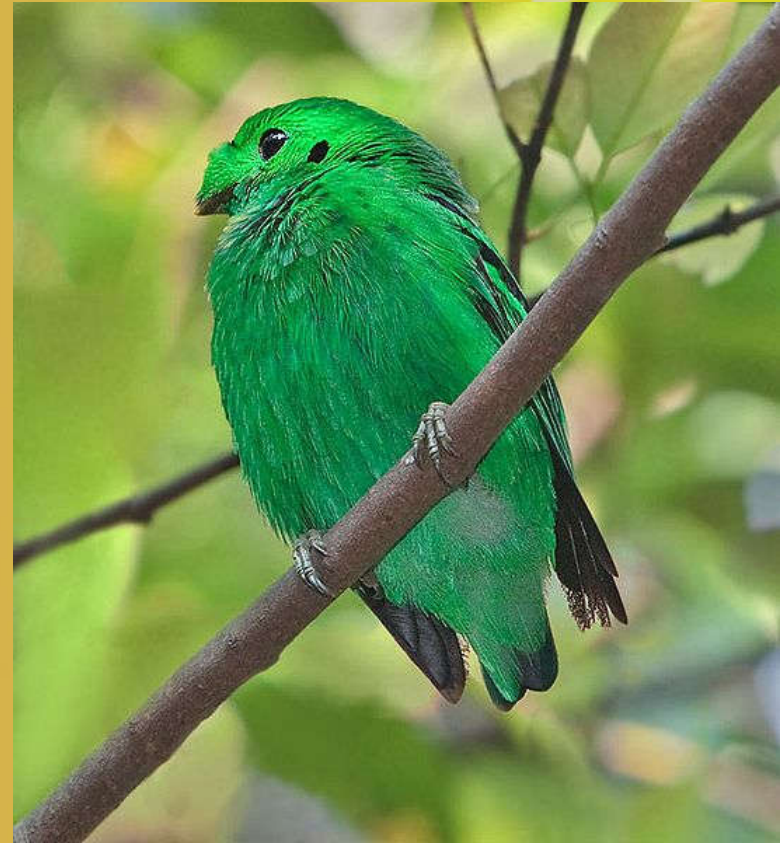
- Preko 5000 vrsta. **2/3 svih recentnih ptica.**
- rasprostranjene na svim kontinentima (sem Antarktika).
- Na nogama 4 prsta (3 prsta napred, 1 pozadi).
- Kljun je **bez voskovicе.**
- Paperje je slabo razvijeno.
- Dele se na 4 podreda:

Eurylaimi, Tyranni, Menurae i Oscines

Subordo Eurylaimi

- Obuhvata ptice koje naseljavaju tropske delove Afrike i Azije.
- Opisano 14 vrsta.
- Telo je **zdepasto**. Imaju širok, pljosnat i povijen kljun pokriven perjem. Hrane se insektima.

Calyptomena viridis

Subordo Tyranni

- Oko 1000 vrsta.
- Naseljavaju Južnu Amerku.
- Imaju dug i krut rep koji im pomaže pri kretanju po stablima.
- Slabo razvijena muskulatura sirinksa.
- Trivijalni naziv - Neotropske puzavice i Muholovke.

fam. Tyrannidae

Onychorhynchus coronatus

Lepidocolaptes angustirostris

fam. Dendrocolaptidae

Subordo Menurae

- Obuhvata 2 familije sa po 2 vrste.
- Rasprostranjene u šumama Australije.
- Familija **Menuridae** – Lirorepe obuhvata 2 vrste.
- Mužjaci imitiraju zvukove.
- Rep u **obliku lire**.

Menura novaehollandiae

- Familija **Atrichornithidae** – Čestárke (pogrmuše).
- Ugrožene!

Atrichornis rufescens

Atrichornis clamosus

Subordo Oscines

- Preko 4000 vrsta grupisanih u oko 40 familija.
- Imaju dobro **razvijen syrinx**. Većina lepo peva, neke gaču (svrake, gavrani, vrane), cvrkuću ili čak imitiraju ljudki govor...
- Imaju raznoliku ishranu (insekti, semenje, plodovi...).
- Mnoge su zastupljene u našoj ornitofauni.

fam. Corvidae - Vrane

- Najkrupniji predstavnici reda.
- Ne pevaju, već gaču ili krešte.
- Kljun je snažan i izdužen.
- Perje je najčešće **tamne boje**, retko ukrašeno.
- Gnezde se na drveću.
- Većina živi u jatima.
- Širok areal rasprostranjenja.

Corvus corax - gavran

Corvus cornix – siva vrana

Corvus frugilegus - gačac

Corvus corone – crna vrana

Corvus monedula - čavka

Pica pica - svraka

Garrulus glandarius – sojka, kreja

fam. Sturnidae - čvorci

- Naseljavaju otvorene predele i rubove šuma.
- Većina ima perje koje se **presijava**.
- Žive u jatima.
- Hrane se semenjem, plodovima i insektima. Mogu da nanesu štetu.
- Gnezde se u dupljama drveća i pukotinama stena.
- Imaju karakterističnu **migraciju** sever-jug.

Sturnus vulgaris

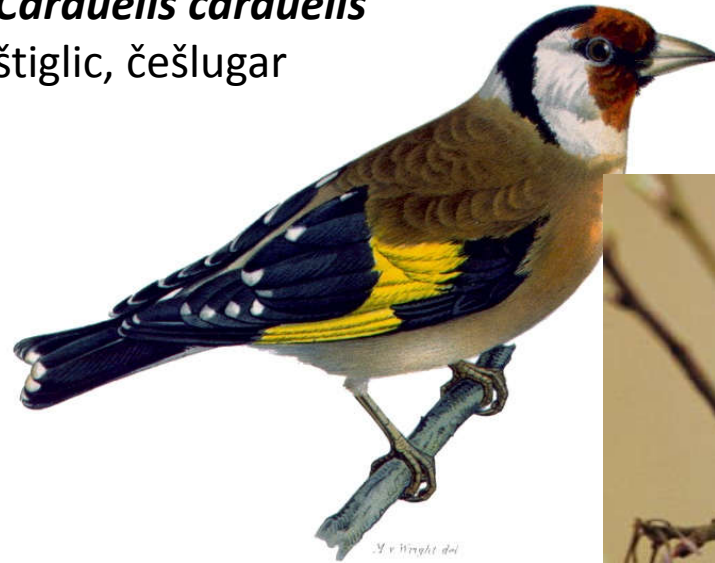
Sturnus roseus

fam. Fringillidae

- Male ptice, širokog rasprostranjenja.
- Dobri pevači.
- Imaju snažan i kratak kljun.
- Hrane se zrnavljem i beskičmenjacima.

Carduelis carduelis
štiglic, češlugar

Fringilla coelebs

Emberiza citrinella – strnadica

Pyrrhula pyrrhula - zimovka

Loxia curvirostra - krstokljun

fam. Ploceidae - vrapci

- Široko rasprostranjeni.
- Imaju kupast kljun.
- Perje žuto i smeđe.

Passer montanus

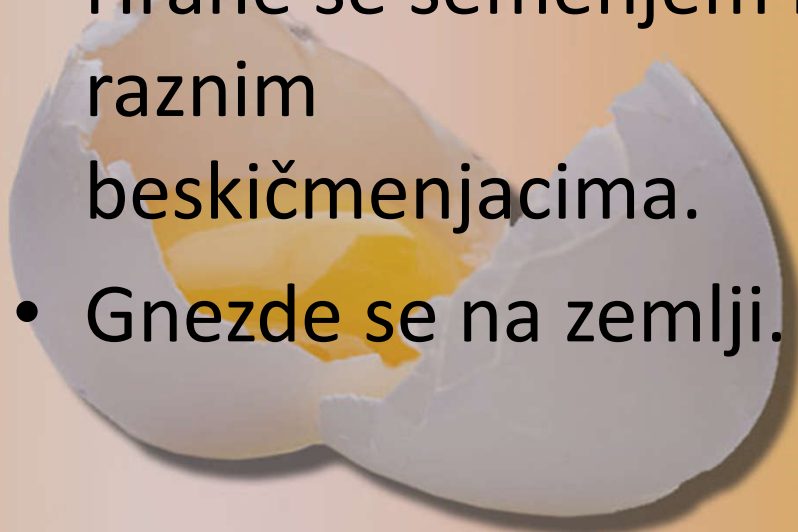

Passer domesticus

fam. Alaudidae - ševe

- Široko rasprostranjene.
- Na zadnjem prstu imaju dugačku kandžu.
- Hrane se semenjem i raznim beskičmenjacima.
- Gnezde se na zemlji.

Alauda arvensis – poljska ševa

Galerida cristata - ćubasta ševa

fam. Motacillidae

– pliske i trepteljke

- Imaju tanko i vitko telo.
- Dok se kreću po tlu, mrdaju repom gore-dole.
- Česte su pored vodenih tokova.
- Gnezde se na tlu.
- Hrane se insektima.

Motacilla alba

Motacilla flava

Anthus trivialis

fam. Paridae - senice

- Imaju kratak i prav kljun.
- Male ptice, široko rasprostranjene.
- Love insekte.
- Gnezde se u dupljama drveća i sličnim mestima.

Parus caeruleus - plava senica

Parus major – velika senica

Parus montanus – planinska senica

fam. Laniidae - svračci

- Imaju snažan i povijen kljun.
- Žive po šumama i stepama.
- Hrane se insektima i drugim sitnim životinjama.
- Široko su rasprostranjene.

fam. Muscicapidae

- Obuhvata više potfamilija.

Grmuše- subfam. Sylviinae

- Žive u žbunju i šumama. Dobri su pevači. Rasprostranjenije širom Evroazije i Afrike.

Subfam. Turdinae – Drozdovi

- Širokosu rasprostranjeni i brojni.
- Hrane se semenjem i plodovima kao i sitnim beskičmenjacima.

Turdus merula - kos

Turdus viscivorus – drozd imelaš

Luscinia megarhynchos – slavuj

Luscinia luscinia

fam. Troglodytidae - carići

- Imaju **zdepasto** i malo telo, tanak i kratak kljun.
- Krila su zaokrugljena a rep kratak i uspravan.
- Žive po stepama, pustinjama i šumama.
- Ishrana insektima

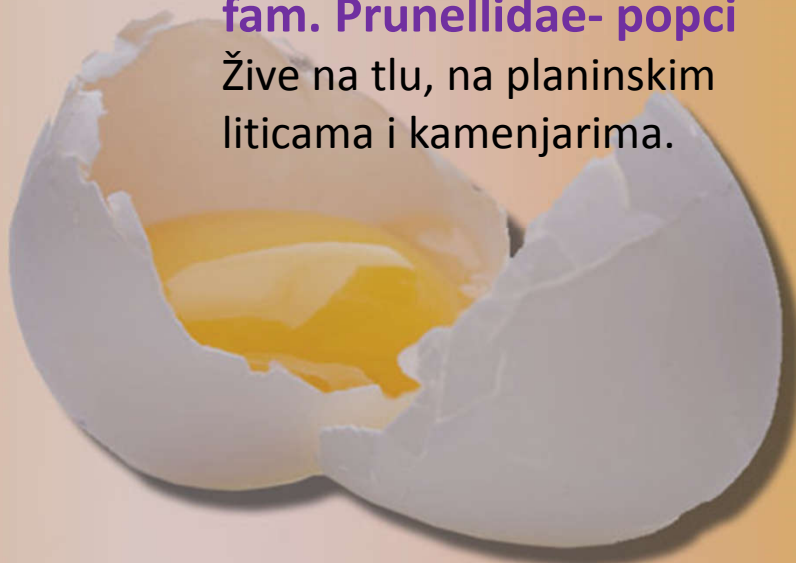
Troglodytes troglodytes

Cinclus cinclus

fam. Cinclidae- vodeni kosovi

Imaju nepromočivo perje, oči prilagođene za gledanje u vodi i nozdrve koje mogu da se zatvaraju. Žive pored potoka i reka.

fam. Prunellidae- popci
Žive na tlu, na planinskim liticama i kamenjarima.

Prunella collaris

fam. Hirundinidae - laste

- Imaju **dugačka krila** i spadaju u dobre letačice.
- Kratak kljun, sa velikim rascepom.
- Noge su kratke i slabe.

Delichon urbica - gradska lasta

Hirundo rustica – seoska lasta

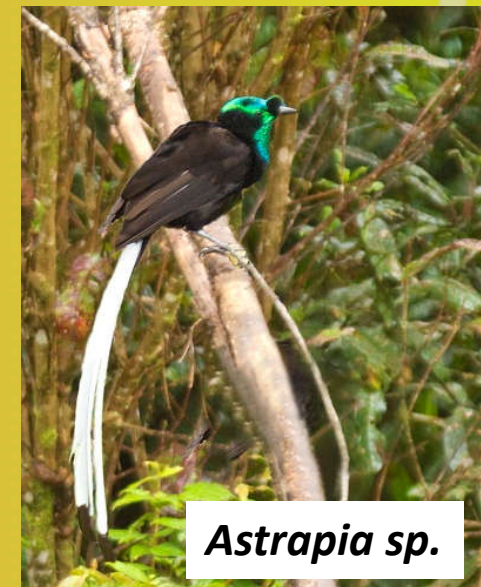

Riparia riparia - bregunica

fam. Paradisaeidae

– rajske ptice

- Najlepše ptice, naseljavaju šume Nove Gvineje (mali broj u severnoj Australiji).
- Mužjaci ukrašeni perjem raznih boja.
- Imaju karakteristična udvaranja.

© Tim Laman/National Geographic

